

محمد سلطان مرادی

امام جماعت بهداشت و درمان صنعت نفت شمال شرق

شکل گیری شخصیتی، رفتاری و اخلاقی هر انسانی ابتدا از خانواده آغاز می شود و خانواده نقش مهم و بسزایی در تربیت هر انسانی را ایفا می کند لذا برآن شدیم برحسب ضرورت و نیاز مباحثی را تحت عنوان خانواده پایدار مطرح کنیم.

امید است که با عنایت و الطاف خداوند و با انجام دستورات الهی و دینی همه از یک خانواده آرمانی و پایدار برخوردار باشیم. انشا...

خانواده چیست؟

خانواده جامعه کوچکی است که در آغوش آن انسانها به رشد و بلوغ می رسند و پس از چندی به جامعه بزرگتری یعنی اجتماع راه می یابند. سلامت و سعادت اجتماع بستگی کامل با نوع تربیت در خانواده دارد به گونه ای که گاه تاثیر آن با فرا رفتن از مرز زمان نقشی ژرف داشته و مسیر تاریخ بشریت را دگرگون می کند. (۱)

اهمیت خانواده و نقش آن در تربیت

خانواده نخستین مجموعه و نهادی است که با کمترین افراد و بیشترین ارزشها در جامعه تشکیل می شود و اهمیت آن به قدری است که خداوند خطاب به پیامبر اسلام می فرماید: « بیش از تو پیامبرانی فرستادیم و برای آنان همسرانی و فرزندان قرار دادیم...» (۲)

خانواده محفلی است که در آن شالوده شخصیت انسانها و بنیان باورهای آنان پی ریزی می شود و از چنان عظمتی برخوردار است که گاه پرورش یافته های آن مسیر تاریخ انسانیت را تغییر داده یکی مصطفوی و یکی بولهبی می گردد. (۳)

توجه به بعد روحانی و معنوی اساس یک خانواده

توجه به بعد روحانی و معنوی و پرداختن به آن اساس یک خانواده سالم در جامعه است. همان گونه که حضرت ابراهیم و فرزند برومندش حضرت اسماعیل صلوات ... علیهما در دعای خود به درگاه الهی به این نکته توجه داشته و از خداوند چنین درخواست می کند: « پروردگارا ما را تسلیم فرمان خود قرار بده و فرزندان و نسل ما را امتی که تسلیم تو باشند قرار ده.» (۴)

دین مبین اسلام این مکتب الهی آسمانی مجموعه ای از کاملترین و ناب ترین آموزهای دینی و سعادت آفرین و جاودانه برای داشتن یک خانواده آرمانی و سالم است. و برای به دور بودن از هرگونه آشفتگی غیراخلاقی و ناهنجاری، رفتاری ارائه فرموده است. از طرفی دین اسلام با یک نگاه عمیق و نگرشی جامع، وسیع و بی نظیر به تمام ابعاد انسانها اعم از جسمانی و روحانی توجه داشته و به تمام زوایای گوناگون فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی این کانون و نهاد مقدس توجه داشته است.

نقش اصالت خانواده در اداره جامعه

دانشمندان علم روانشناسی می گویند که اصالت و پاکی خانواده نقش مهم و بسزایی در تربیت فرد و یا افراد خانواده خواهد داشت. هر فردی با هر خلق و خویی در خانواده ای پرورش یافته که آثار آن در بزرگسالی بروز و ظهور می کند. آنان که در خانواده ناسالم رشد یافته اند، خواه و ناخواه اگر مسوولیتی به آنان داده شود در هر پستی و یا مقامی که باشند نگاهشان، نگاه تنگ نظری و عدم بصیرت و گاه از روی عقده حقارت و کینه توزی به افراد جامعه خواهد بود.

حال اگر فردی در خانواده سالم، با بصیرت، دارای سعه صدر، آینده نگر، با طبع بلند و اهل گذشت پرورش یابد و یا فردی که با آموزهای دینی، معنوی و اخلاق اسلامی تربیت و رشد یافته طبعاً آثار نیک او در هر پست و مقام و مسوولیتی که باشد به افراد جامعه سرایت خواهد کرد. این افراد علاوه بر حسن مدیریت و سامان بخشیدن به حوزه مدیریتی خود افرادی که تحت مدیریت و مسوولیتشان هستند را نیز بوسیله عمل نیک تربیت می کنند.

و درباره این صفت و خصلت حضرت علی(ع) خطاب به فرماندار خود جناب مالک اشتر درباره انتخاب کارگزاران می فرماید: «سپس دقت کن در بکارگیری کارگزارانت ... سعی کن آنان را از خانواده های پاک دامن و صالح انتخاب کنی.» (۵)

نقش خانواده و الگوبری

یکی از الگوهای تربیتی فرزندان، خانواده می باشد. با توجه به اینکه کودک چند سال نخست کودکی و نوجوانی خود را در محیط خانواده سپری می کند به طور قطع هر آنچه از آنان (خانواده) می بیند الگو برداری می کند و خصوصیات اخلاقی و عقیدتی و دیگر گرایش ها را از آنان می آموزد. انسانها در قضاوت خود درباره رفتارهای مختلف کودک، آن را به حساب پدر و مادر می گذارند. (۶)

خانواده در سازندگی یا ویرانی شخصیت کودک و نوجوان نقش اساسی دارد و کودک از محیط خانواده اوصافی چون زبان، گفتار، آداب معاشرت، محبت، مهرورزی به دیگران، فاطعیت و اقتدار و انضباط را می آموزد. پس از پدر و مادر، برادران و خواهران هستند که در خانواده بیشترین تاثیر را روی کودک می گذارند بویژه زمانی که طفل دارای برادر و خواهری بزرگتر بوده و تفاوت سنی شان نیز زیاد باشد. خواهر برای کودک نقش مادر و برادر بزرگ تر نقش پدر را ایفا می کند. کودک برای هم رنگ ساختن خود با آنان سعی می کند رفتار خود را بر اساس خواسته آنها تطابق دهد. (۷)

نقش خانواده سالم و ناسالم در تربیت

دو خانواده سالم و ناسالم نقش مهمی در شکل گیری اخلاق و رفتار فرزندان دارند. بدیهی است که ما از هر دو رهیافت درس می گیریم.

از خانواده سالم می توانیم درس بگیریم و الگو برداری کنیم. از این رو تصادفی نیست که فرزندی صالح و اهل می شود.

گاهی برخی از والدین به پدر و مادری رو می کنند و می گویند که خوش به حال شما که فرزندان اهل و صالح است. «بعد به شوخی می پرسند» شما چه کار کردید که فرزندان این گونه شده است؟ آیا از قرص یا آمپول خاصی استفاده کردید که ما هم بدهیم فرزندان اهل شود؟

به طور قطع مجموعه عوامل و مجموعه مراقبت ها و آگاهی ها و شناخت ها است که موجب شده این فرزند صالح و اهل بشود. در مقابل فرزندی که ناهل و ناصالح شده و دچار ناهنجاری های عاطفی و رفتاری است (مانند پرخاشگری، لجبازی، شب اداری، ناخن جویدن، بزهکاری، اعتیاد، خودکشی و میل های جنسی زود رس) بر اثر وجود خانواده ناسالم و عوامل دیگر این گونه شده است.

آیا می توان این قبیل ناهنجاری ها را به تصادف نسبت داد؟ آیا این گونه مشکلات یک شبه پدید آمده است؟ در این موقعیت زمانی که مشکل مورد نظر را قدم به قدم بررسی و ملاحظه می کنیم، می بینیم که مشکل از یک خانواده ناسالم و بحرانی آغاز می شود... (۸)

منابع:

- (۱) برای خوشبختی و موفقیت آفریده شده ایم. دکتر موریل جمیز و دوروتی جنگوار. ترجمه دکتر حسن قاسم زاده
- (۲) (۱) سوره رعد آیه ۳۸
- (۳) آموزه های زندگانی حضرت زهرا. احمد لقمانی . موضوع خانه و خانواده با تغییر اندک در متن
- (۴) سوره بقره آیه ۱۲۸
- (۵) نهج البلاغه نامه حضرت علی (ع) به مالک اشتر
- (۶) روانشناسی رشد با نگرش به منابع اسلامی جلد ۲. دفتر همکاری حوزه و دانشگاه
- (۷) زمینه تربیت. علی قائمی
- (۸) مجله پیوند. دی ماه ۹۳ . احمد به پژوه